

Słowo od Redaktor Naczelnej

Problematyka odmienności od przyjętej normy, kanonu, standardów (np. urody czy sprawności psychofizycznej) oraz społecznych postaw wobec Innych, Obcych, Trzecich, osób niebinarnych, transpłciowych niemal od zawsze stanowiła przedmiot zainteresowania nauk społecznych i humanistycznych oraz medycznych (psychiatrii i seksuologii). Głównie kwestie te były podejmowane na terenie socjologii, psychologii społecznej, antropologii czy etnografii; współcześnie zaś bardzo często w ramach kulturowo zorientowanej psychiatrii oraz psychologii (między)kulturowej.

Od drugiej połowy XX wieku zagadnienie to stało się istotnym aspektem w „rdzennych” badaniach kulturowych, by wymienić *gender studies*, *queer studies*, studia nad niepełnosprawnością. W kontekście tych analiz pojawiały się m.in. kwestie dotyczące tożsamości, kulturowych i biologicznych uwarunkowań preferencji seksualnych, chorób psychicznych, zaburzeń zachowania czy istoty samego procesu socjalizacji do inności cudzej i własnej. Badacze społeczni bardzo często podejmowali kwestie negatywnych stereotypów społecznych związanych z wybraną formą odmienności lub jej „sprzężonymi” formami, a także praktyk społecznych, politycznych i kulturowych, najczęściej o charakterze represyjnym.

W tym kontekście badano również ukryte i jawne metody napiętnowania odmienności oraz społecznego dyscyplinowania jednostek (np. nieheteronormatywnych), tak by wpisały się one w dominujący model normalności. To z kolei – jak pokazały interdyscyplinarne i wąskozdziedziczne badania – warunkowało przekonanie o społecznej, kulturowej, psychologicznej jednorodności oraz konieczności wykluczania osób, które nie pasują do przyjętych norm, kanonu, standardów.

Badanie odmienności jest zatem równocześnie badaniem jej recepcji społecznej, w tym często praktyk przemocowych legitymizowanych prawnie i moralnie, ale także kulturowo (por. zjawiska przemocy symbolicznej, przemocy ikonicznej, przemocy audiowizualnej). To także studia nad medialnymi reprezentacjami inności w filmach, tekstach literackich, dziełach malarskich, przedstawieniach teatralnych, komiksach i wielu innych tekstach kultury (współ)tworzonych przez fanów przy wykorzystaniu mediów cyfrowych i społecznościowych w kulturze partycypacji.

Problematyka ta była i jest wciąż na nowo podejmowana w ramach badań post-strukturalistycznych, krytyki (post)feministycznej czy studiów postkolonialnych. Obecnie – wraz z postępującym wzrostem świadomości o braku homogeniczności współczesnych społeczeństw – w ramach studiów kulturowych pojawiają się zarówno badania dotyczące stosunkowo wąskich obszarów, np. analizy tekstów kultury określonego gatunku, określonej epoki, określonego nurtu artystycznego, jak i analizy diachroniczne, komparatystyczne, multidyscyplinarne. Reprezentacje mniejszości seksualnych, etnicznych, religijnych, neuroróżnorodnych stają się jednym z kluczowych obszarów współczesnych badań nad kulturą popularną, w tym filmów, seriali,

komiksów czy gier sieciowych. Tematyka ta jest tym bardziej politycznie istotna, iż nie ulega wątpliwości, że kultura ma potencjał performatywny.

Tym właśnie zagadnieniom są poświęcone artykuły zgromadzone w tomie „Studia de Cultura”, do których lektury serdecznie zachęcam.

Agnieszka Ogonowska